

poogde te overtreffen, en onder heiligen schijn aan alle dardelheid en zinnelijken lust den teugel vierde. En dit moest dan de voorsmaak van hemelsche zaligheid heeten. Zoo was het in het Oosten in den dienst van Mylitta en Astarte door het lokaas van den wellust, en zoo werd het in het hoogbeschaafde Griekenland als uitvloeisel van den dardelen zin, die heel het volk beheerschte. Wel speelden ook onder dit alles hoogverheven gedachten door, en wist men aan dit alles een schijn te geven, die het religieuze gevoel toesprak, maar meer dan schijn was dit niet. Mocht toch een enkele al hechten aan die verheven verzinnebeelding van het leven, mocht al berouw en boete soms meespreken, en zelfs de idee van een godmensch als redder der menschheid ingang vinden, toch werd het tenslotte alles weer door de ongebondenheid van den Griekschen geest vertroebeld en bedorven, en het einde was altoos weer het vleesch.

In niets spreekt zich dan ook zoo sterk het oordeel over alle paganistisch streven uit, als juist in deze feestdagen, die hoog werden opgezet en dragers van de rijkste ideeën moesten heeten, maar die feitelijk altoos weer uitliepen op wat den mensch niet verheft, maar verlaagt, niet veredelt maar naar beneden trekt. Zoo oit denkracht en kracht van verbeelding den zondigen mensch had kunnen redden, dan zou de Gemeene Gratie die redding moeten gevonden hebben, want in dankkracht en in kunstzin stonden de Grieken verre boven het Oosten, en aanvankelijk verraadt hun peizelen en streven dan ook hoogeren zin. Maar het beklift niet. Het weet zich niet te handhaven. Dardelen zin wint het tenslotte altoos weer van den nobeler zin. En hoe hoog ook de gedachte, die in de personificaties zich uitdrukte, zich soms blijkt op te heffen, welhaast ploft alles weer neer. De Griek begon met den hemel, maar ging met zijn heimwee naar niets anders uit, dan naar het aardse schoon, om ontdaan van leed en zorgen, voor altoos te genieten. Daarom bracht hij zijn aardse leven in den hemel zijner goden over, en als dan de goden zich tot de aarde neigden, werd het toch weer een godmenschelijk leven, dat geheel met het aardse overgoten was, en tenslotte zelfs den redder-god in het slijk der aarde neertrou. De apostel Paulus, die in Griekenland thuis was, en zelf in Griekschen geest was opgevoed, kende dan ook den Griekschen geest maar al te goed, toen hij in tegen Griekenlands wijsheid en tegen Griekenlands zelfbeelding te velde trok; aantoonde hoe God dien geest aan zich zelf had overgegeven, en hoe alleen een beslist breken met dien geest, het volk in staat kon stellen om in den Christus te grijpen, wat Griekenland zelf te vergeefs in zijn mythologie en in zijn mysteriën gezocht had. Hoe hoog Griekenland ook stond, het bleef in merg en been paganistisch, en wat niet minder opmerkelijk is, al stond het aanvankelijk hoger dan het Oosten, het heeft niet aan het Oosten zijn eerste hooger opvoeding medegedeeld, maar heeft, juist omgekeerd, uit het Oosten al wat schandelijk en godonteerd was, met volle garven overgenomen.

DR. A. K.

VAN HET LIJDEN ONZES HEEREN.

VI.

"Beschimpt".

En het volk stond en zag het aan. En ook de oversten met hem beschimpten hem, zeggende: Anderen heeft hij verlost; dat hij nu zichzelf verlosse, zoo hij is de Christus, de uitverkorene Gods.

Luk. 23: 35.

De psalmen doen ons in Davids lijdens gedurig het praedictum op Golgotha beluisteren. Of wie voelt niet het zwegen van den man van smarte in de sombere klacht: "Mijn bangen nader tot mijn ziel en bevrijd mij; want de verzoeking heeft mijn hart gebroken". En straks weer in den uitroep die deze klacht vering: "Ik heb gewacht naar medelijden, maar er is er geen, en naar vertroosting, maar heb ze niet gevonden." Vooral bij de beschimp